

17 Hon na čarodejnice

Témy: kritické myslenie,
mediálna gramotnosť

Veková kategória:	10+
Počet účastníkov:	do 20 osôb
Trvanie aktivity:	40 minút
Metódy vzdelávania:	rolová hra, reflexia
Ciele aktivity:	<ul style="list-style-type: none">- akceptovať existenciu rozličných názorov a informácií,- všímať si rôzne uhly pohľadu na určitú skutočnosť/jav,- pripustiť vplyv autority pri polarizácii spoločnosti,- analyzovať vlastné pohnútky a myšlienkové pochody pri plnení určitej úlohy,- posúdiť vlastné argumentačné schopnosti,- všímať si manipuláciu a argumentačné fauly v diskusii.
Materiál:	lístočky s rolou „občan“ pre každého účastníka (ak nemáme pripravené lístočky, môžeme každému účastníkovi jeho rolu pošepkať)
Kľúčové slová:	kritické myslenie, argumentácia, argumentačné fauly, manipulácia, polarizácia spoločnosti

Priebeh aktivity:

1. Účastníci sedia v kruhu tak, aby na seba videli a mohli spolu komunikovať.
2. Vtiahneme ich do aktivity krátkym motivačným príbehom: „Predstavte si situáciu, že sme sa ocitli v 17. storočí. Žijeme v meste, kde sa nachádzajú rôzni ľudia. Niektorí sa poznajú lepšie a iní menej. Táto doba je známa aj tým, že okrem obyčajných poctivých ľudí sa medzi nami pohybujú aj čarodejnice. Na prvý pohľad sú nenápadné, ale sú medzi nami.“
3. Vysvetlíme, že každý z nich bude mať pridelenú rolu občan alebo čarodejnica. Ak bude niekto v role čarodejnice, musí to skrývať a nesmie to priznať pred skupinou. Bude sa snažiť presvedčiť ostatných, že aj on je občan.
4. Každému z účastníkov prideliť rolu. Aj napriek tomu, že účastníci boli informovaní, že môžu byť občan alebo čarodejnica, každému účastníkovi tajne prideliť rolu „občan“ (účastníkom môžeme rolu pošepkať; môže si ju náhodne vyžrebovať z lístkov, na ktorých je nakreslená alebo napísaná rola).
5. Vysvetlíme, že lístky s pridelenou rolou si nemôžu navzájom ukazovať a úlohu môžu vyriešiť len na základe vzájomnej komunikácie a argumentácie. Podľa časových možností a počtu účastníkov môžeme zadefinovať čas na splnenie úlohy (10 – 20 minút).

Témy

Veková kategória

10+

Veľkosť skupiny

do 20 osôb

Čas

40 MINÚT

6. Môžeme alebo nemusíme povedať, koľko čarodejníc sa v skupine nachádza (koľko účastníkov má pridelenú rolu čarodejníca). Počet ohlásených čarodejníc by mal byť nižší ako počet občanov.
7. Vyzveme účastníkov, aby vytvorili čo najväčšie skupiny (najmenej však s tromi občanmi), v ktorých nebudú čarodejnice. V závislosti od zloženia skupiny a podľa časových možností môžeme hneď v úvode (alebo v priebehu) aktivity vyzvať účastníkov, aby vytvorili jednu skupinu, v ktorej nebudú čarodejnice.
8. Po vytvorení skupiny/skupín vyzveme účastníkov, aby sa odhalili „čarodejnice“. Keďže sme nikomu nepridelili rolu čarodejnice, tak sa nikto neozve.
9. Zrealizujeme záverečný rozbor aktivity v dvoch rovinách:
 - a) kritické myslenie – schopnosť pochopiť a posúdiť informácie, argumentovať, všímať si manipuláciu,
 - b) znášanlivosť/neznášanlivosť a vylúčenie určitých osôb v spoločnosti – zdôrazňovanie rozdielov v prospech napádanej skupiny. Otázky k reflexii sú uvedené nižšie.
10. Vysvetlíme pojmy: kritické myslenie, manipulácia, argumentácia a argumentačné fauly (môžeme sa odvolať na príklady z aktivity). Vhodným podkladom je aj slovník pojmov v príručke (Ne) bezpečne v sieti.
11. Aj keď v aktivite neboli pridelené negatívne roly, v jej priebehu môže nastať situácia, v ktorej by sa mohol niektorý z účastníkov cítiť neprijímne. Napríklad dôjde k slovnému útoku/narážkam na fyzické nedostatky (vzhľad, forma vyjadrovania) alebo vierovyznanie či presvedčenie účastníka pri snahe usvedčiť ho z role čarodejnice. Je dôležité sledovať priebeh aktivity a interakciu medzi účastníkmi a v prípade vyhrotenia situácie zasiahnuť. V rámci reflexie si taktiež všímame reakcie účastníkov, aby nikomu nepridelená negatívna rola niekomu „neprischla“.

Záverečný rozbor:

- *Ako ste spokojní s výsledkom riešenia?*
- *Ako ste postupovali pri hľadaní riešenia? (roly v skupine)*
- *Ako ste sa cítili, keď ste boli vo veľkej skupine (skupine občanov)?*
- *Ako ste sa cítili, keď ľudia nechceli, aby ste boli v nejakej konkrétnej skupine občanov a považovali vás za čarodejnicu?*
- *Ako ste zareagovali, keď ste boli označení za čarodejnicu? Začali ste sa brániť? Útočiť na niekoho iného?*
- *Na základe čoho ste posúdili, či je niekto čarodejnica alebo nie (informácie, tvrdenia)?*
- *Aké argumenty ste použili na obhajobu vlastnej pozície občana?*
- *Aké argumenty ste najčastejšie počuli od ostatných pre obhájenie vlastnej pozície?*
- *Prečo ste verili, že existujú čarodejnice v skupine?*
- *Koho môže spoločnosť radiť do kategórie „čarodejnice“ (štvaná zver) v reálnom živote? (politici, skupiny, MVO, menšiny a pod.)*
- *Čo alebo kto podporuje v reálnom živote názor, že existujú „čarodejnice“? Čo ich k tomu vedie?*
- *Zmenili by ste v budúcnosti niečo vo svojom správaní (prístupe), keď vám niekto niečo povie o nejakej osobe?*
- *Čo môžete urobiť a čo je dobré vedieť pri podobných situáciách v živote?*
- *Čo si z tejto aktivity odnášate? Čo ste si uvedomili?*

Príbeh k aktivite:

Táto aktivita je inšpirovaná neznámym stredoškolským učiteľom, ktorý podobnú aktivitu použil, keď vyučoval o súdnom procese Saleem Witch Trials. Salemské čarodejnícke procesy boli sériou vypočúvaní a stíhaní osôb obvinených z čarodejníctva v kolónii Massachusetts v období medzi februárom 1692 a májom 1693. Obvinených bolo vyše 200 osôb, z ktorých 19 bolo uznaných vinnými a popravených obesením (14 žien a 5 mužov). Jeden ďalší muž bol počas procesu umučený na smrť kvôli odmietnutiu prosiť o odpustenie a najmenej päť ľudí zomrelo vo väzení. Bol to najkrutejší hon na čarodejnice v histórii Spojených štátov.

Saleem Witch Trials je jedným z najznámejších prípadov hromadnej hystérie v kolonizovanej Amerike. V politickej rétorike a populárnej literatúre sa tento skutočný príbeh používa ako varovný príklad nebezpečenstva náboženského extrémizmu a falošných obvinení.

Aj keď sa nám to zdá ako prežitok stredoveku, udávanie a podozrievanie z čarodejníctva sa aj vo vyspelých krajinách držalo veľmi dlho. V Európe sa posledná poprava čarodejnice konala v roku 1782.

Variácie aktivity:

- V úvode hry môžeme použiť ako motivačný príbeh inú situáciu/vzdelávanú tému (napríklad: ľudia a mimozemšťania, obyvatelia mesta a mafíani a pod.).
- Účastníkom môžeme prideliť aj individuálne roly, pod ktorými môžu počas aktivity vystupovať (napr. roľník, obchodník, krčmárka, kňaz a pod.). Táto možnosť si vyžaduje väčšiu časovú dotáciu na realizáciu aktivity aj reflexiu.
- Aktivitu môžeme rozdeliť na kolá. Skupina v každom kole vyberie jedného účastníka, ktorý je podľa väčšiny čarodejnica. Tento účastník odhalí svoju identitu a do diskusie sa ďalej nezapája, iba sleduje hru. Ostatní účastníci pokračujú, kým nezistia, že sú všetci občania alebo kým sa všetci navzájom neoznačia za čarodejnice.

Zdroj: WIKIPEDIA. *Salem witch trials*. [online]. Dostupné na: <https://en.wikipedia.org/wiki/Salem_witch_trials>

WIKIPEDIA. *Salemské čarodejnice*. [online]. Dostupné na: <https://sk.wikipedia.org/wiki/Salemské_čarodejnice>